

Evaluering af Exit-programmet

2010-2011

18+ enheden

Udarbejdet af:

Katrine Petersen Due &

Nina Dam Lind

Indholdsfortegnelse

1.0 Introduktion til evalueringen	1
2.0 Sammenfatning.....	3
2.1 Resultater af Exit-programmets første periode.....	3
2.2 Erfaring med målgruppen.....	4
2.3 Organisatorisk læring af forvaltningssamarbejdet.....	7
3.0 Resultater af Exit-programmets første periode.....	8
3.1 Udvikling i de unges kriminalitetsbillede.....	9
3.2 Udvikling i de unges uddannelsessituation	12
3.3 Udvikling i de unges beskæftigelsessituation.....	14
4.0 Erfaring med målgruppen.....	16
4.1 Hovedkonklusioner og fokuspunkter.....	16
4.2 Erfaring med målgruppen.....	20
4.3 Gennemførte og afbrudte forløb i Exit-programmet	33
4.3.1 Afbrudte forløb.....	33
4.3.2 Gennemførte forløb	36
5.0 Organisatorisk læring af forvaltningssamarbejdet.....	39
5.1 Læringspunkter og anbefalet fokus i fht. organisatorisk læring i den fremtidige indsats.....	39
5.1.1 Vejlederne gør brug af deres øgede kendskab til de øvrige forvaltninger.....	40
5.1.2 Særligt Motiverende Samtale har vundet udbredelse i BIF og BUF	41
5.1.3 Exit-samarbejdet tydeliggør kommunale udfordringer i fht. målgruppen	41
5.2.4 Anbefalet fokus i det fremtidige arbejde	43
Appendix 1-3: Kan rekvireres hos 18+ enheden	44

1.0 Introduktion til evalueringen

Denne evaluering er en erfaringsopsamling på indsatsen i det første 1 ½ år af Exit-programmets levetid. Ved programmets opstart var der ikke meget viden om målgruppen i Socialforvaltningen. Derfor har fokus i den første periode været at opnå større viden om målgruppen og om metoder til socialt arbejde med kriminelle voksne. Det er denne viden, der samles op på i denne evalueringsrapport.

Der har fra programmets opstart ikke været klare rammer for Exit-indsatsen med hensyn til indhold, længde samt inklusions- og eksklusionskriterier. Det har betydet, at der har været en del forløb, hvor samarbejdet med den unge er blevet afbrudt, og den unge er blevet henvist til en mere relevant indsats, i processen hen imod en skarpere definition af målgruppe og visitationskriterier. Dertil kommer, at en stor andel af de visitationer, der har været til enheden i det første år, har været systemvisitationer. Det har betydet, at mange af de unge, der blev optaget i programmet, ikke nødvendigvis har været tilstrækkeligt motiverede til at deltage i programmet, og vi derfor har måttet afbryde samarbejdet (jf. afsnit 4.3). Denne evaluering omfatter samtlige borgere, der har været indskrevet i evalueringsperioden, idet det ikke systematisk er registreret, hvorvidt de enkelte forløb har været gennemført eller afbrudt af førnævnte årsager. Konsekvensen er, at vi ikke isoleret kan se udviklingen for de borgere, der rent faktisk har gennemført et Exit-forløb, og som har været motiveret for deltagelse i programmet.

Formålet med evalueringen af Exit-programmet er,

- 1) at samle op på programmets resultater i forhold til kriminalitet, uddannelse og beskæftigelse.
- 2) at samle op på den viden og erfaring, der er opnået gennem enhedens arbejde, og at komme med anbefalinger til det videre arbejde med målgruppen.

Evalueringsrapporten skal ses i lyset af, at indsatsen ikke har været systematisk programsat fra begyndelsen. Der har ikke været formuleret et dokumentationskoncept, og journalisering og dokumentation af arbejdet har generelt været mangelfuld. Det betyder, at der kun er adgang til en begrænset mængde data om Exit-borgernes udvikling i perioden. På grund af den manglende dokumentation af arbejdet er det vanskeligt med denne evaluering at udtale os om en decideret effekt af indsatsen i den første periode (jf. appendix 1). Således viser analysen af det statistiske materiale, der har været adgang til, en *indikation* af, at der har været visse effekter af indsatsen.. Den kvalitative del af evalueringen giver derimod et nuanceret billede af målgruppen og de erfaringer og anbefalinger til det fremadrettede arbejde, der er kommet ud af indsatsen i den første periode.

I januar 2012 igangsatte 18+ enheden Exit-programmet version 2.0, hvor der arbejdes programbaseret og med et klart formuleret dokumentationskoncept. Det betyder, at det fremover bliver muligt at evaluere indsatsen i Exit-programmet på mange flere punkter og, at virkningen af

Exit-programmet kan dokumenteres. I dokumentationskonceptet er der således fokus på at følge udviklingen i kriminaliteten såvel som i uddannelses- og beskæftigelsesbilledet nøje.

I kapitel 2 opsummeres evalueringens hovedkonklusioner, som uddybes i de efterfølgende kapitler. Kapitel 3 samler op på programmets resultater. I kapitel 4 beskrives målgruppen, og fremtidige fokuspunkter for udviklingen af Exit-programmet stilles op. Derudover beskrives forskellige typiske programforløb for både gennemførte og afbrudte sager for at give et billede af, hvilke faktorer der bidrager til, at de unge hjælpes til et liv uden kriminalitet og for at illustrere den konkrete indsats i programmet. I kapitel 5 beskrives den organisatoriske læring af forvaltningssamarbejdet mellem Socialforvaltningen (SOF), Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen (BIF) og Børne- og ungdomsforvaltningen (BUF), der har fundet sted i perioden.

2.0 Sammenfatning

2.1 Resultater af Exit-programmets første periode

Baseret på data indhentet fra hhv. Københavns Politi, BUF/v. UU og BIF/v. Jobcenter Skelbækgade kan resultaterne af Exit-programmets første periode opsummeres som følger:

Udvikling i de unges kriminalitetsbillede

Data på sigtelser er i høj grad med til at danne et billede af målgruppen som værende særdeles aktive i det kriminelle miljø i og med, at de 47 borgere på 2 år har modtaget 1019 sigtelser svarende til gennemsnitligt 22 sigtelser pr. mand.

Andelen af borgere, der er sigtet for alvorlig/personfarlig kriminalitet, er faldet fra 77 % før deltagelse i programmet, til 58 % efter programdeltagelsen.

Seks af de borgere, der er udskrevet af programmet, har slet ingen sigtelser modtaget efter udskrivning, og syv har udelukkende modtaget sigtelser for simpel kriminalitet efter udskrivning (og dermed ingen for alvorlig/personfarlig kriminalitet). Således er 13 personer, svarende til 42 % af de borgere, der er udskrevet på evalueringstidspunktet, ikke sigtet for ny alvorlig/personfarlig kriminalitet.

Udvikling hos de unge på uddannelsesområdet

Flere borgere har været aktivt i gang med uddannelse eller forberedende/udviklende aktiviteter under forløbet, i forhold til status ved indskrivning.

Over halvdelen af borgerne har været under ungdomsuddannelse på et tidspunkt i programforløbet.

Udvikling hos de unge på beskæftigelsesområdet

Markant flere borgere er aktivt i gang med beskæftigelse eller beskæftigelsesfremmende aktiviteter ved udskrivning/på evalueringstidspunktet, end de var ved indskrivning.

Andelen af borgere, der ikke deltager i beskæftigelsesrettede aktiviteter, er faldet med 41 %.

Ovenstående uddybes i kapitel 3.

2.2 Erfaring med målgruppen

Erfaringsopsamlingen omkring viden om målgruppen viser, at målgruppen er karakteriseret ved at være en udsat gruppe borgere med mange og komplekse psykologiske, sociale og faglige problemstillinger. En vigtig erkendelse er, at målgruppens problemstillinger rækker langt ud over kriminalitet og tilknytning til kriminelle grupperinger. Målgruppens problemstillinger uddybes i kapitel 3.

Exit-programmet version 2.0 er udarbejdet med udgangspunkt i den viden om målgruppen, som er beskrevet i denne evaluering. Der er dog stadig punkter, som Exit-programmet skal sætte fokus på i den fremtidige udvikling af programmet. I det følgende beskrives fokuspunkter for arbejdet i Exit-programmet, fordelt på forskellige kategorier af borgere med forskelligartede problemstillinger. Én borger kan godt falde indenfor flere eller alle kategorier. De fleste af de nedenstående fokuspunkter er allerede iværksat i version 2.0 af Exit-programmet, som er detaljeret beskrevet i 18+ enhedens medarbejderhåndbog.

Fokuspunkter i arbejdet med borgere der 1) Har store psykologiske eller psykiatriske problemstillinger, 2) Har et stort forbrug af rusmidler, 3) Har et dårligt fysisk helbred

Systematisering af

- Afdækningen af borgernes problemstillinger
- Samarbejdet med de relevante behandlende myndigheder
- Det motiverende og fastholdende arbejde med at få borgerne til at indgå i de relevante behandlingstilbud

Om muligt kan et behandlingsforløb køres sideløbende med et programforløb i 18+enheden.

Fokuspunkter i arbejdet med borgere med begrænsede tilværelseskompetencer...

At enheden bliver bedre til at afdække borgernes udfordringer på alle de for borgeren relevante dimensioner, bl.a. igennem brugen af forandringskompasset.

At arbejde med de unges almene tilværelseskompetencer (Evne til positionering, refleksion og perspektivering¹), igennem tilværelsespsykologiske forløb.

At arbejde systematisk med de unges motivation, fastholdelse og værdier igennem ”Motiverende Samtale,” Forandringskompasset, Den Coachende Samtale og Tilværelsespsykologien.

... i forhold til at tage vare på bolig, økonomi og sikkerhed

At der arbejdes med de unges kompetencer til at kunne tage vare på og fastholde egen *bolig*, igennem

- at tage samtaler med alle unge omkring forpligtelser og kompetencer i forhold til bolig.

At sikre en systematisk opfølgning på de unges *økonomiske situation*, ved

- at der altid skal være en gennemgang af de unges økonomi,
- at der lægges et budget for den unge,
- at der lægges en plan for afdrag af evt. gæld, ved inddragelse af relevant ekspertise, samt
- at de unge støttes og rådgives i, hvordan man håndterer sin økonomi.

At arbejde med de unges evne til at tage vare på eget liv og *sikkerhed* og,

- at der gives støtte og vejledning til de unge, der føler sig truede i dele af København, til at søge bolig i andre dele af byen,
- at der arbejdes på at finde beskæftigelses- og uddannelses tilbud til de unge, i områder, hvor de ikke føler sig truede, samt
- at de unge, der ønsker at søge bolig udenfor København, støttes hertil.

Fokuspunkter for borgere med manglende kompetencer og erfaring på uddannelses- og beskæftigelsesområdet

¹ Tilværelsespsykologiens begreber: position, refleksion og perspektiv: Position: Det rum af handlemuligheder, som hver enkelt har til rådighed til realisering af egne og/ eller fælles tilværelsesprojekter. Refleksion: at kunne reflektere over og vurdere egne værdier, følelser og handlinger. Perspektiv: at kunne sætte sig ind i både egne og andres hensigter og oplevelser.

At arbejde med at opkvalificere de unge igennem forskellige alternative uddannelses- og beskæftigelsesforløb, såsom uddannelsesstillinger og løntilskudsjob.

At skaffe rummelige arbejds-, praktik- og lærepladser til de unge, for at give de unge øget arbejdsmarkedserfaring.

At udarbejde en strategi for intensiv opfølgning af de unge, mens de er under uddannelse

At arbejde med de unges psykologiske barrierer i forhold til uddannelse og arbejdsmarked

Fokuspunkter i forhold til borgere uden ressourcestærke netværk eller netværk, der bidrager negativt til de unges udvikling

At udarbejde en strategi for at arbejde med borgernes netværkssituation

I Exit-programmet version 2.0 mangler der stadig systematiske procedurer i fht. enkelte af ovennævnte fokuspunkter. Således sættes der i den fremtidige udvikling af Exit-indsatsen fokus på følgende:

Fremtidige fokuspunkter for udviklingen af Exit-programmet

At udarbejde en mere systematisk opfølgning og vejledning i forhold til de unges økonomi.

At etablere mere formaliserede samarbejder med relevante behandlingsmyndigheder.

At udarbejde en strategi for, hvordan de unge, der er under uddannelse, systematisk kan støttes intensivt under deres uddannelsesforløb.

At udarbejde en strategi for, hvordan der arbejdes systematisk med de unges netværkssituation.

Ovenstående uddybes i kapitel 4.

2.3 Organisatorisk læring af forvaltningssamarbejdet

En spørgeskemaundersøgelse blandt ledere og vejledere i Exit-programmet omhandlende den organisatoriske læring af indsatsens første periode har peget på følgende områder, hvor de adspurgte mener, at forvaltningssamarbejdet har bidraget med organisatorisk læring:

Organisatorisk læring i perioden

Vejlederne gør brug af deres øgede kendskab til de øvrige forvaltninger.

Særligt metoden Motiverende Samtale er udbredt til medarbejdere i både BIF og BUF.

Exit-samarbejdet tydeliggør kommunale udfordringer ift. målgruppen.

Det har givet anledning til følgende anbefalede fokuspunkter:

Fokus i det fremtidige arbejde med organisatorisk læring af forvaltningssamarbejdet

At kulturforskellene mellem forvaltningerne italesættes og, at der indhentes erfaringer fra eventuelle lignende samarbejder.

At det undersøges, hvilken effekt forvaltningssamarbejdet har for borgeren.

At der formuleres en konkret plan for det organisatoriske læringsperspektiv.

At der defineres tydeligere rammer for samarbejdet.

Der er allerede i skrivende stund taget initiativer i forhold til flere af de nævnte fokuspunkter.

Ovenstående uddybes i kapitel 5.

3.0 Resultater af Exit-programmets første periode

I det følgende samles op på Exit-programmets resultater. De unges udvikling på kriminalitetsdimensionen er målt på sigtelser, hhv. før under og efter deltagelse i programmet. Udviklingen på uddannelsesdimensionen er målt ved at måle de unges uddannelsessituation ved indskrivning op imod de unges mest positive uddannelsesrettede aktivitet i forløbet. De unges udvikling på beskæftigelsesområdet er målt på de unges beskæftigelsessituation ved hhv. indskrivning og udskrivning.

Resultaterne omfatter udviklingen for samtlige borgere, der har været indskrevet i evalueringsperioden, inklusiv dem med hvem samarbejdet er blevet afbrudt, enten fordi de i første omgang skulle have været visiteret til en mere relevant indsats, eller på grund af manglende motivation for deltagelse i programmet (jf. afsnit 4.3). Som nævnt tidligere er der ikke sket systematisk registrering af, hvorvidt de enkelte forløb har været gennemført eller afbrudt af førnævnte årsager. Konsekvensen er, at vi ikke isoleret kan se udviklingen for de borgere, der rent faktisk har gennemført et Exit-forløb, og som har været motiveret for deltagelse i programmet.

Evalueringen af Exit-programmet kan på dette grundlag præsentere følgende resultater:

Udvikling i de unges kriminalitetsbillede

Data på sigtelser er i høj grad med til at danne et billede af målgruppen som værende særdeles aktive i det kriminelle miljø i og med, at de 47 borgere på 2 år har modtaget 1019 sigtelser svarende til gennemsnitligt 22 sigtelser pr. mand.

Andelen af borgere, der er sigtet for alvorlig/personfarlig kriminalitet, er faldet fra 77 % før deltagelse i programmet, til 58 % efter programdeltagelsen.

Seks af de borgere, der er udskrevet af programmet, har slet ingen sigtelser modtaget efter udskrivning, og syv har udelukkende modtaget sigtelser for simpel kriminalitet efter udskrivning (og dermed ingen for alvorlig/personfarlig kriminalitet). Således er 13 personer, svarende til 42 % af de borgere, der er udskrevet på evalueringstidspunktet, ikke sigtet for ny alvorlig/personfarlig kriminalitet.

Udvikling hos de unge på uddannelsesområdet

Flere borgere har været aktivt i gang med uddannelse eller forberedende/udviklende aktiviteter under forløbet, i forhold til status ved indskrivning

Over halvdelen af borgerne har været under ungdomsuddannelse på et tidspunkt i programforløbet

Udvikling hos de unge på beskæftigelsesområdet

Markant flere borgere er aktivt i gang med beskæftigelse eller beskæftigelsesfremmende aktiviteter ved udskrivning, end de var ved indskrivning.

Andelen af borgere, der ikke deltager i beskæftigelsesrettede aktiviteter, er faldet med 41 %.

Det er vigtigt at holde sig for øje, at disse resultater ikke siger noget om, hvorvidt en Exit-indsats virker eller ikke virker helt generelt. I det første halvandet år af Exit-indsatsens levetid har der ikke været formuleret et decideret program for indsatsen, hvorfor indsatsen heller ikke kan evalueres som program. Denne evaluering kan heller ikke sige noget om, hvilken virkning Exit-programmet vil have i fremtiden, da Exit version 1.0 og 2.0 er så forskellige, at de ikke er sammenlignelige. Indsatsen i programmets anden periode, dvs. Exit-programmet version 2.0, er dog baseret på de erfaringer, der er gjort i den første periode, og som er beskrevet i denne evaluering.

3.1 Udvikling i de unges kriminalitetsbillede

I det følgende beskrives de unges udvikling på kriminalitetsområdet. Det har kun været muligt at få oplysninger om sigtelser og ikke om domme. Derfor kan der ikke konkluderes noget om, hvor meget kriminalitet borgerne reelt har begået i perioden. Sigtelser er ikke nødvendigvis udtryk for en reelt begået kriminalitet og kan bortfalde, uden at der afgives dom, men omvendt er der også noget kriminalitet, der ikke bliver opklaret, og hvor der ikke sker nogen sigtelser. Hvis en borger gentagne gange begår kriminalitet kan det samtidig øge politiets generelle opmærksomhed på personen, og således kan antallet af sigtelser betragtes som en indikator for, hvor meget borgeren er i politiets søgelys, men også hvor aktiv han er i det kriminelle miljø. I det nedenstående skal der endvidere tages det forbehold, at der kan afgives flere sigtelser ved samme hændelse, så antallet af sigtelser er altså ikke lig med antallet af hændelser. Endeligt er data opgjort på dato for *sigtelsen*.

Gerningsdatoen vil i mange tilfælde ligge længere tilbage, og således vil sigtelser, der i dette materiale figurerer i perioden *efter* den unge udskrives af programmet, i nogle tilfælde være konsekvensen af en hændelse, der er sket før eller under deltagelsen i programmet.

Det skal endvidere pointeres, at denne opgørelse inkluderer samtlige borgere, der har deltaget i programmet i perioden – bl.a. også de, med hvem samarbejdet er blevet afbrudt, enten fordi de i

første omgang skulle have været visiteret til en mere relevant indsats, eller på grund af manglende motivation for deltagelse i programmet (jf. afsnit 4.3).

Sammenlagt har de 47 borgere, der har været indskrevet i programmet, modtaget 1019 sigtelser i perioden primo 2010 til ultimo marts 2012. Det tegner et overordnet billede af, at de borgere, der har været indskrevet i programmet i perioden, generelt har været særdeles aktive i det kriminelle miljø.

De 1019 sigtelser fordeler sig således:

- 108 sigtelser omhandlende alvorlig kriminalitet
- 54 sigtelser omhandlende personfarlig kriminalitet
- 857 sigtelser omhandlende simpel kriminalitet

I analysen af udviklingen, fra før borgerne indskrives i programmet til efter de er udskrevet, indgår de 31 borgere, der er udskrevet af programmet på evalueringstidspunktet. De 16 borgere, som stadig er indskrevet, indgår altså ikke i det følgende.

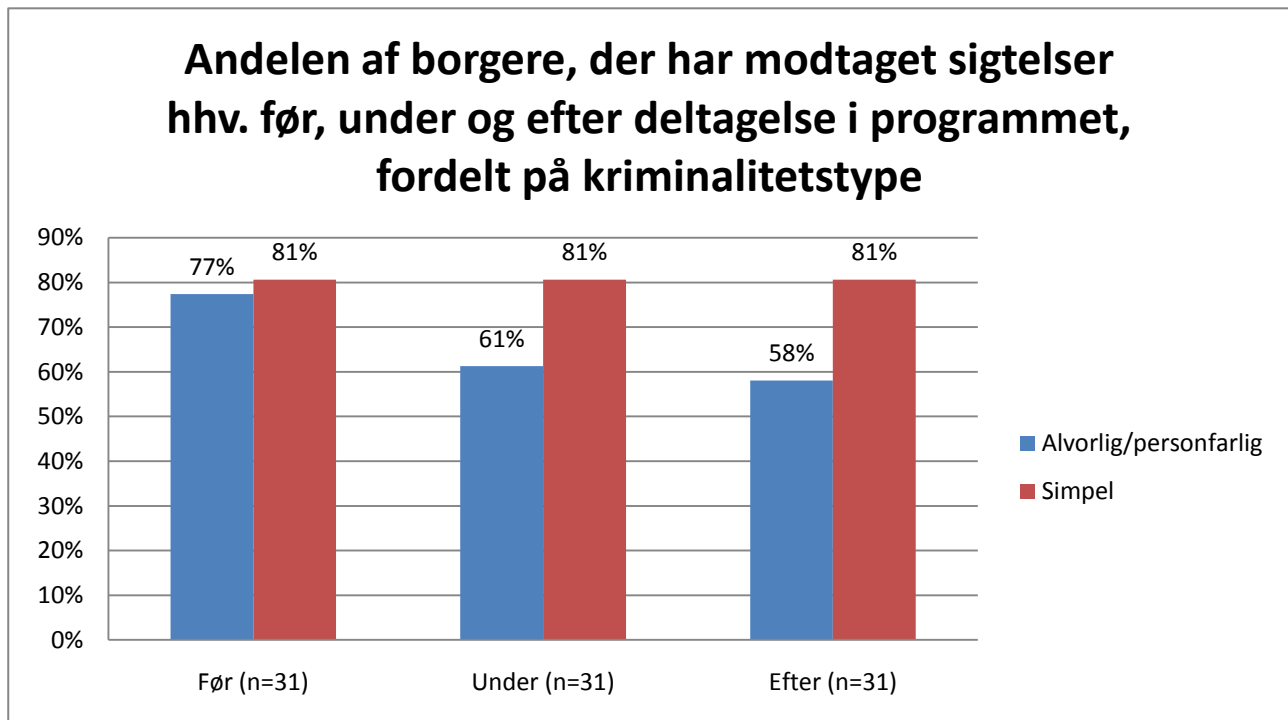
90 % af de 31 borgere har modtaget sigtelser (i alt 320), før de indskrives i programmet (og fra primo 2010), 84 % under deltagelse i programmet (i alt 236 sigtelser) og 81 % har modtaget sigtelser (i alt 218) efter udskrivning af programmet og frem til ultimo marts 2012. Dermed er der sket et fald (på 9 procentpoint, svarende til 3 personer) i andelen af borgere, der sigtes for kriminalitet (simpel, alvorlig eller personfarlig) efter deltagelse i programmet sammenlignet med før deltagelse.

Den positive udvikling kan tilskrives et fald på 19 procentpoint i andelen af borgere, der sigtes for alvorlig og personfarlig kriminalitet - fra 77 % (24 personer, der samlet har modtaget 47 sigtelser) før deltagelse i programmet, til 58 % (18 personer, der samlet har modtaget 28 sigtelser) efter. At en mindre andel af borgerne sigtes for netop denne form for kriminalitet *kan* skyldes en distancering fra det miljø, der er forbundet med bandetilknytningen.

Nedenstående figur 1 viser andelen af borgere, der har modtaget sigtelser hhv. før, under og efter deltagelse i programmet fordelt på kriminalitetstyperne alvorlig/personfarlig kriminalitet hhv. simpel kriminalitet.

Figur 1

Datakilde: Københavns Politi

Ligeledes indikeres en positiv udvikling, når man udelukkende kigger på den andel (20 personer), der er udskrevet før den 1. juli 2011, og som derfor har haft en længere periode efter udskrivning af programmet, da data er blevet opgjort. Således har 18 af de 20 personer (svarende til 90 %) modtaget sigtelser (i alt 195), før de indskrives i programmet, og 16 (svarende til 80 %) efter deltagelse i programmet (148 sigtelser).

Den positive udvikling skyldes igen et fald i andelen af borgere, der sigtes for alvorlig og personfarlig kriminalitet, fra 75 % (fordelt på 15 personer) før til 60 % (12 personer) efter deltagelse i programmet. Andelen der sigtes for simpel kriminalitet i denne gruppe er 80 % både før og efter deltagelse i programmet.

Ovenstående positive udvikling i kriminalitetsbilledet baseres på så få personer, at data udelukkende kan siges at *antydde* en positiv udvikling. Dette giver anledning til i fremtiden at udforske udviklingen i de unges kriminalitetsbillede mere nuanceret, eksempelvis via oplysninger om domsfældelser. Der arbejdes i programmet fremadrettet på et samarbejde med Københavns Politi om dette. For at kunne undersøge, hvorvidt programmet lever op til succeskriterierne fremover, er det desuden vigtigt at kunne isolere resultaterne for de borgere, der *gennemfører* et Exit-forløb, dvs. de borgere, der er tilstrækkeligt motiverede og således også lever op til deres del af den gensidige udviklingskontrakt (jf. afsnit 4.3).

Ovenstående resultater indikerer, at udviklingen i de unges kriminalitetsbillede ikke er så positiv, som der lægges op til i succeskriteriet formuleret af Sikker By, hvor ”60 % af alle, som har gennemført et Exit forløb, ikke inden for en periode på 2 år efter forløbets afslutning, er dømt for alvorlig eller personfarlig kriminalitet”. Det forventes, at programmet, med ny struktur og nyt indhold, vil forbedre effekten fremover. Næste evaluering af Exit-programmet, der udarbejdes i foråret 2013, vil desuden kunne give et fingerpeg om en realistisk målsætning for kriminalitetsdimensionen.

Data viser dog også, at 6 af de 31 borgere, som er udskrevet på evalueringstidspunktet (svarende til 19 %) slet ikke er sigtet efter udskrivning. De 6 personer har før indskrivning, fra januar 2010, tegnet sig for i alt 11 alvorlige/personfarlige sigtelser og 30 simple. 7 borgere, svarende til 23 % har udelukkende modtaget sigtelser for simpel kriminalitet efter udskrivning. De har før indskrivning i programmet, fra januar 2010, tegnet sig for i alt 9 alvorlige/personfarlige sigtelser. Dvs. 13 personer, svarende til 42 %, er ikke på evalueringstidspunktet sigtet for ny alvorlig/personfarlig kriminalitet.

Data på sigtelser er desuden i høj grad med til at danne et billede af målgruppen som værende særdeles aktive i det kriminelle miljø i og med, at de 47 borgere på 2 år har modtaget 1019 sigtelser svarende til gennemsnitligt 22 sigtelser pr. mand. Sigtelserne dækker som beskrevet overvejende over simpel kriminalitet, og de tre hyppigst forekommende kriminalitetstyper er:

- Overtrædelse af færdselsloven (552 sigtelser)
- Overtrædelse af våbenloven (97 sigtelser)
- Besiddelse af euforiserende stoffer (89 sigtelser)

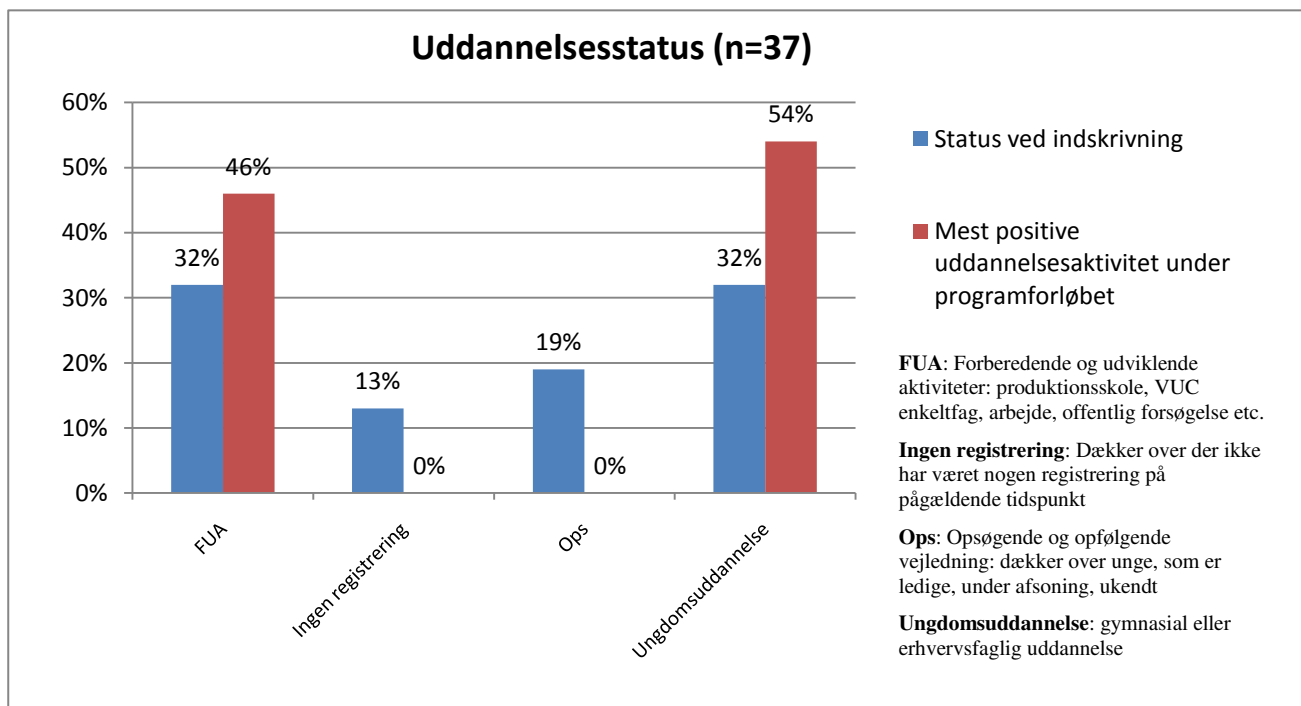
Sigtelserne omhandlende alvorlig kriminalitet dækker hovedsageligt over indbrud (42 sigtelser), skydevåben (særligt skærpende omstændigheder) (14 sigtelser) samt trusler (10 sigtelser). Endeligt dækker sigtelserne omhandlende personfarlig kriminalitet primært over vold (39 sigtelser).

3.2 Udvikling i de unges uddannelsessituation

I det følgende beskrives de unges udvikling på uddannelsesområdet. Indledningsvist skal det nævnes, at data på uddannelsesområdet er behæftet med en vis usikkerhed, da der lige netop for denne målgruppe ikke altid tilføres data systematisk til UU's registreringssystem. Derudover har det ikke været muligt at få data for alle unge, som har været indskrevet i Exit, da de enten er fyldt 25 år eller er fraflyttet kommunen og således ikke længere figurerer i UU's system. Således udgør datagrundlaget på uddannelsesområdet 37 personer af de i alt 47.

Figur 2

Kilde: UU-register, BUF

Som det fremgår af figur 2, har over halvdelen af borgerne (54 %) på et tidspunkt i forløbet været i ungdomsuddannelse. Samtidig har de, der er registreret i opsøgende og opfølgende vejledning ved indskrivning (19 %), alle været registreret i enten ungdomsuddannelse eller forberedende og udviklende aktiviteter i forløbet.

Udviklingen undervejs i programforløbet ser på individniveau således ud:

- Af de 12, der ved indskrivning var i forberedende og udviklende aktiviteter, har 9 i forløbet været i forberedende og udviklende aktiviteter, og 3 i gang med en ungdomsuddannelse.
- Af de 6, der ved indskrivning ikke var registreret i fht. uddannelsessituation, har 4 i forløbet været i gang med forberedende og udviklende aktiviteter, mens 2 har været i gang med en ungdomsuddannelse.
- Af de 7, som var under opsøgende og opfølgende vejledning ved indskrivning, har 4 været i forberedende og udviklende aktiviteter og 3 i gang med en ungdomsuddannelse i programforløbet
- De 12, der ved indskrivning var i ungdomsuddannelse har også som den mest positive uddannelsesaktivitet været indskrevet på en ungdomsuddannelse.

Dette billede af borgernes uddannelsessituation peger på at der er sket en positiv udvikling i perioden for alle de borgere, hvor vi har adgang til data. Exit-borgerne er i programforløbet generelt i gang med at forbedre deres uddannelsessituation, hvor flere ved indskrivning slet ikke var i gang med noget. Der kan dog ikke på denne baggrund siges noget om effekten af Exit-indsatsen generelt, bl.a. fordi datagrundlaget er for småt og for usikkert.

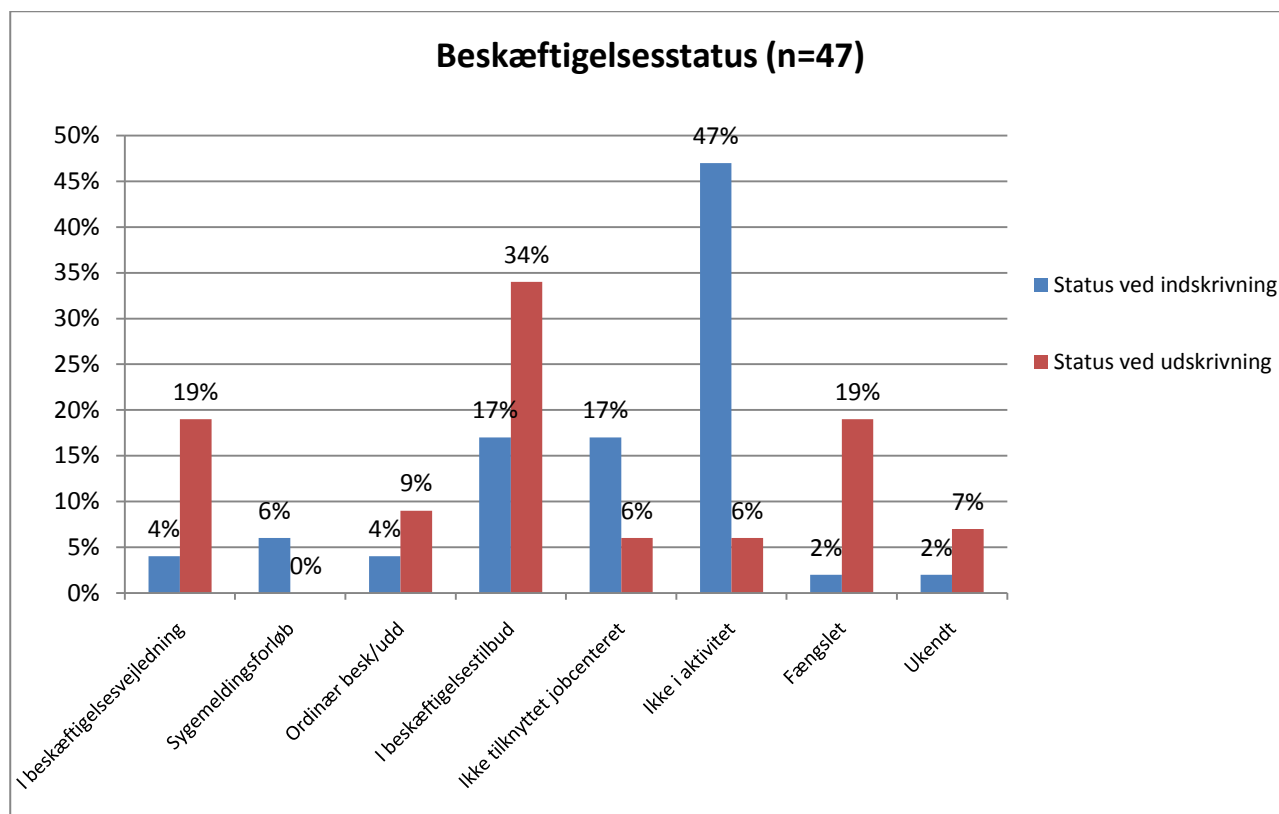
3.3 Udvikling i de unges beskæftigelsessituation

Alle de borgere, der har været indskrevet i Exit-programmet, har deltaget i beskæftigelsesrettede aktiviteter under forløbet, med det formål at rykke de unge tættere på at komme ind på arbejdsmarkedet.

I analysen af udviklingen i de unges beskæftigelsessituation indgår samtlige 47 borgere. For de 16 borgere, som stadig er indskrevet på evalueringstidspunktet, sammenlignes beskæftigelsesstatus ved indskrivning med status på evalueringstidspunktet.

Figur 3 nedenfor viser, hvilke beskæftigelsesaktiviteter de unge var i gang med ved henholdsvis indskrivning og udskrivning/på evalueringstidspunktet.

Figur 3

Kilde: Jobcenter Skelbækgade, BIF

Figuren viser, at markant flere unge er i en eller anden form for beskæftigelsestilbud, i uddannelse eller i ordinær beskæftigelse ved udskrivning/på evalueringstidspunktet end ved indskrivning. Mest markant er udviklingen i den gruppe, der ved indskrivning ikke har nogen beskæftigelsesaktiviteter. Ved indskrivning deltog hele 47 % af de unge, der har været indskrevet i Exit-programmet, således ikke i nogen beskæftigelsesrettede aktiviteter overhovedet, mens dette tal kun var 6 % ved udskrivning/på evalueringstidspunktet.

Jobcenterets registrering af de unges beskæftigelsesudvikling fra indskrivning til udskrivning/status på evalueringstidspunktet viser følgende:

- Andelen, der deltager i beskæftigelsesvejledning, er steget med 14 %
- Andelen, der er i ordinært arbejde eller uddannelse, er steget med 5 %
- Andelen, der er i beskæftigelsestilbud, er steget med 17 %
- Andelen, der ikke er i nogen form for beskæftigelsesrettet aktivitet, er faldet med 41 %

Der er altså en generel stigning i antallet af unge, der har deltaget i beskæftigelses- eller beskæftigelsesrettede aktiviteter.

- Andelen, der ikke er tilknyttet jobcenteret, og derfor hverken er i arbejde eller er offentligt forsørgt, er faldet med 11 %

En forklaring på faldet i andelen af dem der hverken er i arbejde eller er offentligt forsørgt, kan være, at de der tidligere overlevede igennem uofficiel indkomst såsom kriminalitet, sort arbejde og lån, nu har fået et officielt forsørgelsesgrundlag.

- Andelen, der er fængslet er steget med 17 %

Denne udvikling kan skyldes flere ting. For det første indskrives mange unge i Exit-programmet når de løslades fra afsoning. Derfor er andelen af borgere, der er fængslede ved indskrivning, relativt lav. For det andet har flere af de unge domme, som de venter på at afsone. Derfor bliver flere fængslet i programforløbet, selvom de ikke har begået ny kriminalitet. For det tredje kan en del af udviklingen skyldes, at de unge har fået nye domme i programforløbet.

4.0 Erfaring med målgruppen

Formålet med dette kapitel er at beskrive målgruppen og dennes udfordringer for at samle op på den viden, enheden har opnået i programmets levetid, og for at komme med input til, hvilke fokuspunkter vi skal have i arbejdet, for at opnå de bedste resultater fremover.

Nedenfor følger først en opsamling på kapitlets hovedkonklusioner. Derefter bliver de enkelte temaer uddybet, med hensyn til hvilke udfordringer målgruppens karakteristika giver i arbejdet, og hvilke fokuspunkter vi har i det fremadrettede arbejde.

4.1 Hovedkonklusioner og fokuspunkter

På baggrund af arbejdet med målgruppen har medarbejdere og ledelse fået megen viden om, hvem de unge i målgruppen er, og hvad der skal til for at skabe en positiv forandring hos netop denne gruppe borgere. Dette afsnit præsenterer en kvalitativ opsamling af denne viden, hvorfor vi ikke kan sætte procenter på andet end andelen af unge, der har en børnesag (jf. appendix 1).

Erfaring med målgruppen

Over halvdelen af de unge har en børnesag

Ingen af de unge har været i ordinær beskæftigelse

Mange har ikke afsluttet 9. klasse og har mange skoleskift bag sig

Mange af de unge er primært eller sekundært traumatiserede eller har andre psykologiske problemstillinger

Flere af de unge har psykiatriske diagnoser, men er ikke i behandling

Flere af de unge har et dårligt fysisk helbred

Mange af de unge har en stor gæld og har svært ved at styre deres økonomi

Mange af de unge oplever at være truede på deres bopæl eller i bestemte kvarterer i København

Mange af de unge er funktionelt hjemløse og/eller har svært ved at håndtere egen bolig

De unge har som oftest et misbrug eller forbrug af hash eller andre rusmidler

De unge har ofte intet ressourcestærkt netværk, men derimod et stærkt kriminaliseret netværk

Disse punkter er uddybet under de enkelte afsnit i kapitlet nedenfor.

Mange af disse faktorer kan have den følgerkning, at de unges motivation og evne til at forlade det kriminelle liv er svingende. Svingende motivation kan være udtryk for mange ting, bl.a. svingende mentalt overskud, manglende evne til at forestille sig et andet liv og en anden fremtid, manglende evne til at overskue konsekvenserne af sine valg og handlinger, frygt for repressalier og i det hele taget vanskeligheden ved at skabe et liv, som er så anderledes end det, de er vant til.

Samtidig har en gennemgang af sager, der er gennemført, og sager, der er afbrudt undervejs i forløbet, peget på, at de unges motivationsgrad er afgørende for de unges forandringspotentiale². Noget af det, der især ser ud til at være motivationsfaktorer for de unge er, at de har positive mål at arbejde hen imod. Samtidig sandsynliggør en gennemgang af både afbrudte og gennemførte forløb, at det især er de mere ressourcestærke og initiativrige borgere, der får gavn af Exit-programmet, og som hjælpes til et liv udenfor kriminelle miljøer. Dette skyldes blandt andet Exit-programmets relativt korte tidsperspektiv.

På baggrund af enhedens erfaring med målgruppen har vi følgende fokuspunkter for det fremadrettede arbejde i Exit-programmet, som allerede er iværksat i version 2.0 af Exit-programmet:

Fokuspunkter for det fremadrettede arbejde, iværksat i version 2.0

At der arbejdes med målgruppens faglige kompetencer og erhvervs erfaring igennem alternative forløb, som praktik, løntilskudsjob eller andre beskæftigelses- og uddannelsesrettede aktiviteter, for at styrke de unges uddannelses- og arbejdsmarkedsparethed og for at gøre de unge mere attraktive på arbejdsmarkedet.

At der arbejdes systematisk med de unges tilværelseskompetencer.

At Exit-programmet bliver bedre til at undersøge, med psykologfaglig assistance, hvilke psykologiske problemstillinger de enkelte unge i programmet har.

At der arbejdes intensivt på at skaffe øget adgang til rummelige praktik-, lære- og arbejdspladser til målgruppens unge.

² Sagerne er udvalgt på baggrund af medarbejdernes bedømmelse af typiske sager. Derefter er der foretaget en gennemgang af sagen i KMD samt en samtale med den pågældende unges primærvejleder omkring sagsforløbet. I et enkelt tilfælde har det været muligt at basere sagsgennemgangen delvist på et interview med den unge selv.

At der arbejdes systematisk med de unges motivation og fastholdelse og med at visualisere de unges positive udvikling.

At der ydes støtte til de unge med hensyn til økonomi- og gældsplanlægning.

At der samarbejdes med myndigheder på misbrugsområdet, så unge med misbrug af rusmidler kan få den hjælp, de har behov for.

At de, der har et forbrug af rusmidler, som overskygger forandringspotentialet hos den unge, ekskluderes fra Exit-programmet, hvis de ikke ønsker at indgå i behandling.

At de unge støttes til selv at kunne tage vare på almene forpligtelser såsom bolig, økonomi mv.

Opsummerende peger erfaringerne på, at det er vigtigt, at der arbejdes med den unge, både med hensyn til forvaltningens kerneopgaver som uddannelses- og beskæftigelsesvejledning mv., og med hensyn til den unges mentale kompetenceudvikling. Derudover skal vejledningen også omfatte de faktorer, der evt. står i vejen for de unges forandringspotentiale såsom misbrug, sikkerhed, boligsituation og psykologiske/psykiatriske problemstillinger.

Hvor står Exit-programmet nu?

Exit-programmets version 2.0 bygger bl.a. på de erfaringer med målgruppen, der nævnes i dette kapitel. Indsatsen er opdelt i to spor, henholdsvis vejledning og udvikling, for at sikre, at der både arbejdes med forvaltningens kerneopgaver og med de unges kognitive og adfærdsmæssige udvikling. Igennem procedurer for forskellige faser i programforløbet arbejder vejlederne systematisk med både vejlednings- og udviklingsdelen. Derudover er der implementeret forskellige metoder til at sikre de unges udvikling og motivation: 1) Motiverende samtale, hvor fokus er at opbygge og fastholde de unges motivation til forandring, 2) Forandringskompasset, hvor den unges motivation til at ændre sin livsstil bliver kortlagt og diskuteret i forhold til forandringskompassets 10 dimensioner 3) Den coachende tilgang, som er en dialogisk læreproces, hvor vejlederne hjælper den unge til at afklare og udvikle sine handlemuligheder i forhold til udvalgte problemstillinger, og endelig 4) tilværelsespsykologi, hvor de unge igennem et systematisk forløb arbejder med deres mentale opmærksomhed og de grundlæggende kompetencer, hvormed mennesker kan få et godt nok greb om tilværelsen. Et godt nok greb om tilværelsen handler om at kunne mestre de tre almene tilværelseskompetencer, position, refleksion og perspektiv: Position handler om det rum af handlemuligheder, som hver enkelt har til rådighed til realisering af egne og/ eller fælles tilværelsesprojekter. Refleksion drejer sig om at kunne reflektere over og vurdere egne værdier,

følelser og handlinger. Perspektiv handler om at kunne sætte sig ind i både egne og andres hensigter og oplevelser. (se også 18+ enhedens medarbejderhåndbog, hvori Exit-programmet version 2.0 er beskrevet).

Endelig har 18+ enheden ansat en psykologisk konsulent til at assistere medarbejderne i at kortlægge de unges psykologiske problemstillinger samt en virksomhedskonsulent til at skabe flere muligheder for de unge på arbejdsmarkedet. Derudover samarbejder enheden med myndigheder på misbrugsområdet.

Den videre proces

Exit-programmet sætter fokus på følgende områder i den fremtidige udvikling af indsatsen:

- 1) En strategi for en mere systematisk vejledning og rådgivning af alle unge med hensyn til økonomi og gæld. Det er vigtigt, at alle de unges økonomiske situation kortlægges og der arbejdes med de unges kompetencer i forhold til håndtering af personlig økonomi. Der arbejdes allerede i varierende omfang med de unge mht. økonomi og gæld, men i fremtiden skal denne del af arbejdet systematiseres yderligere.
- 2) Med hensyn til de unge med et stort forbrug af rusmidler, arbejder 18+ enheden videre på
 - a) at udarbejde procedurer for afklaring af de unges problemstillinger i forhold til misbrug,
 - b) at etablere formaliserede samarbejder med myndigheder på misbrugsområdet, så de unge får den hjælp, de har brug for, hvis de har et misbrug. Vi samarbejder på nuværende tidspunkt allerede med aktører på misbrugsområdet, dog i varierende omfang, samt
 - c) at arbejde systematisk med at motivere til og fastholde de unge i relevante behandlingstilbud.
- 3) At udarbejde procedurer for afklaring af de unges helbredssituation, samt at sætte fokus på, at støtte og motivere de unge til at modtage behandling for fysiske sygdomme
- 4) Med hensyn til de unge, der har psykologiske eller psykiatriske problemstillinger, arbejder enheden videre med
 - a) at kortlægge de unges problemstillinger i samarbejde med den psykologiske konsulent,
 - b) at finde relevante behandlingstilbud til de unge, der har brug for det, evt. sideløbende med et forløb i Exit-programmet
 - c) at motivere de unge til at modtage behandling, hvis de har behov for det og, at fastholde de unge i relevante behandlingstilbud

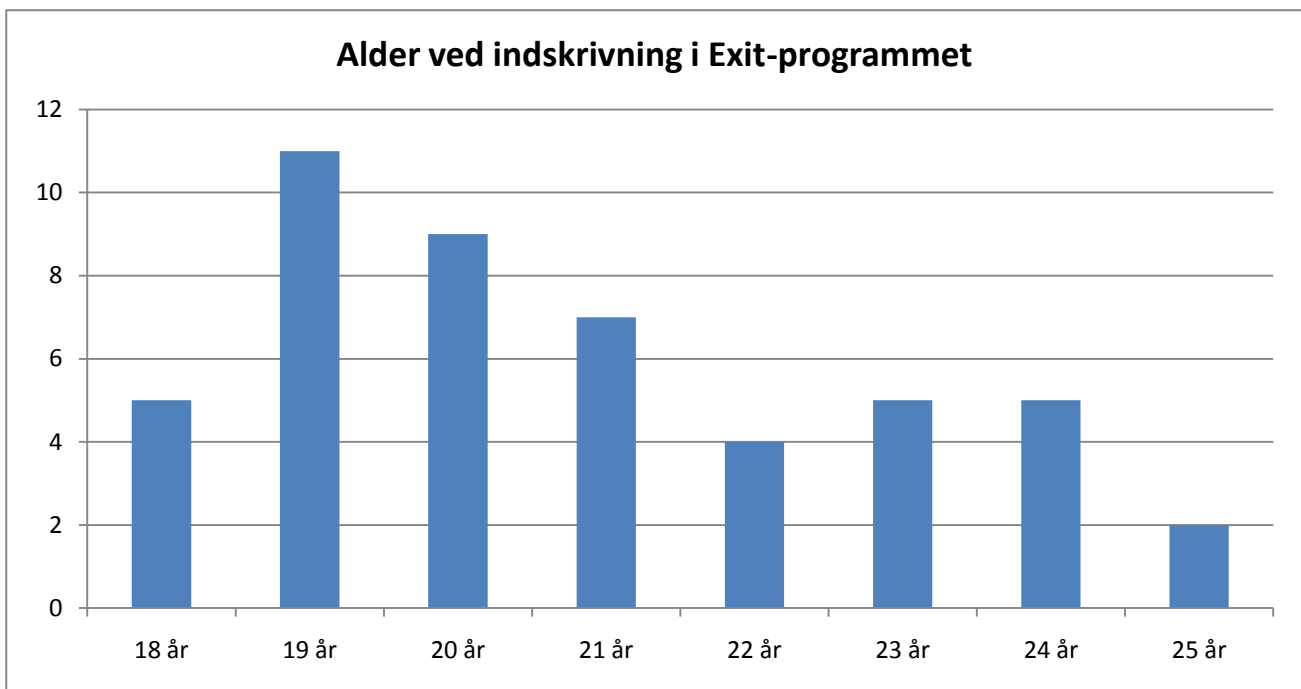

- 5) At udarbejde en systematisk strategi for, hvordan de unge, der er under uddannelse, kan støttes intensivt under deres uddannelsesforløb.
- 6) At udarbejde en strategi for, hvordan der kan arbejdes systematisk med de unges netværkssituation.

4.2 Erfaring med målgruppen

Overordnet viser en optælling, at der har været 47 borgere indskrevet i Exit-programmets første periode. Den aldersmæssige fordeling af disse borgere kan ses i figur 4.

Figur 4

Kilde: Interne sagslister i 18+enheden.

46 af de 47 borgere er mænd.

I det følgende afsnit gennemgås målgruppens karakteristika i dybden, og det beskrives hvilke udfordringer, der er i arbejdet, samt hvilke fokuspunkter, 18+enheden har for det fremadrettede arbejde på baggrund heraf.

Over halvdelen af de unge har en børnesag

60 % af de borgere, der har været indskrevet i Exit-programmet (svarende til 28 personer), har haft en børnesag med foranstaltninger såsom dagskoletilbud, kontaktperson og eller døgninstitution. Det, at en så stor del af målgruppen har en børnesag, siger noget om kompleksiteten af målgruppens problemer. Der har været iværksat foranstaltninger i de unges sager, både på grund af social og økonomisk udsathed og på grund af ungdomskriminalitet.

Det er især følgende problematikker, der lægges vægt på i de fleste af de unges børnesager:

1. *Problemer i skolen.* Mange af de unge har haft meget fravær i skolen, har skiftet skole flere gange og har haft vanskeligheder med at følge med rent fagligt.
2. *Økonomiske vanskeligheder i familien.* Mange af de unge kommer fra familier med meget lille økonomisk råderum. Derfor har flere af de unge modtaget enkeltydelser til tøj, skoleudflugter og lignende, eller har modtaget støtte til fritidsaktiviteter osv.
3. *Bekymring for forældrenes forældreevne.* I flere af børnesagerne fremgår det, at forvaltningen har været bekymret for, hvorvidt forældrene har været i stand til at give tilstrækkelig støtte og omsorg. Derudover er der flere tilfælde af, at forældrene har haft psykiatriske diagnoser, hvor forvaltningen har været bekymret for diagnosernes indvirkning på børnene.
4. *Bekymring for 'dårlige bekendtskaber'.* I mange af de unges børnesager er der bekymring for deres venskaber og rollemodeller. De unge er som oftest opvokset i boligområder med en koncentration af socialt udsatte borgere, hvilket betyder, at de har få ressourcestærke voksne og jævnaldrene at se op til og tilbringe deres tid sammen med.
5. *Bekymring for de unges kriminelle adfærd.* Mange af de unge har begået kriminelle handlinger, også før de fyldte 18. Der er stor forskel på ungdomskriminalitetens alvorlighed, som svinger fra butikstyveri til vold.

Udfordringer

De unge mangler faglige evner og/eller kompetencer. Afbrudte og fragmenterede skoleforløb, som mange i målgruppen har oplevet, har den konsekvens, at mange af de unge har faglige vanskeligheder. Det kan betyde, at der skal arbejdes meget med de unges faglige kompetencer, før de er uddannelses- og arbejdsmarkedsparete eller overhovedet er parate til at modtage uddannelses- og beskæftigelsestilbud.

De unge mangler ofte generelle evner til tilværelshåndtering. Mange af de unge har svært ved at begå sig rent socialt, hvilket i flere tilfælde kan skyldes kvaliteten af deres socialisering. De unges adfærdsvanskeligheder kan betyde, at der skal arbejdes meget med de unges adfærd, før de problemfrit kan begå sig på en arbejdsplads eller i andre sociale sammenhænge.

De unge er socialiseret ind i en kriminel tankegang. En stor del af de unge har været en del af et kriminelt miljø eller har haft kriminelle bekendtskaber og rollemodeller fra de var børn. Det har den konsekvens, at mange af de unge er socialiseret ind i en kriminel subkultur, hvor kriminalitet og 'ballade' giver social status, og hvor nogle former for kriminalitet virker normale. Derudover er de unge ofte en del af en modstandskultur, hvor der er stor systemmodstand, hvilket kan gøre det svært at etablere et konstruktivt samarbejde med de unge.

Fremtidige fokuspunkter

At der arbejdes med de unges faglige kompetencer igennem forskellige alternative forløb, som mentorforløb, praktik, løntilskudsjob osv., således at de unge styrker deres uddannelses- og arbejdsmarkedsparathed.

At der arbejdes med hvordan de unge tænker, mentaliserer og reflekterer med hensyn til både sig selv og andre.

At der arbejdes med de værdier de unge orienterer sig efter i deres hverdag.

Hvor står Exit-programmet nu?

I Exit-programmets version 2.0 er der taget hensyn til, at der skal arbejdes intensivt med både de unges uddannelses- og beskæftigelsesparathed og de unges mentale udvikling, motivation og forandringsparathed, igennem metoder og systemer til afklaring og fastholdelse af motivation og kompetenceudvikling.

Alle de unge har en plettet straffeattest

Der er ingen af de unge, der har en ren straffeattest, og de fleste har domme for alvorlig og personfarlig kriminalitet bag sig. De unges straffeattest gør det vanskeligt for dem at gennemføre uddannelse og at komme i ordinært arbejde. Mange arbejds-, praktik- og lærepladser vægrer sig ved

at ansætte folk med plettede straffeattester. Derfor kan det være svært at få uddannelse og arbejde, selv for de unge der er motiverede og har evnerne til det.

Udfordringer på grund af de unges straffeattest

At skaffe arbejds-, praktik- og lærepladser eller løntilskudsjob til de unge.

Fremtidige fokuspunkter til håndtering af de unges plettede straffeattester

At der arbejdes intensivt på at skaffe øget adgang til praktik- og lærepladser og løntilskudsjob til målgruppen.

Hvor står Exit-programmet nu?

I April 2011 blev der tilknyttet en virksomhedskonsulent til Exit-programmet, som arbejder netop med at skabe flere muligheder for praktik- og lærepladser, samt løntilskudsjob til de unge i programmet.

Ingen af de unge har været i ordinær beskæftigelse

De unge i Exit-programmet har en meget ringe tilknytning til arbejdsmarkedet. Ingen af de unge har været i ordinær beskæftigelse, og de fleste har meget lidt arbejds erfaring, heller ikke fra fritidsjob eller lignende.

Udfordringer på baggrund af manglende arbejds erfaring

De unge kommer bag i køen på arbejdsmarkedet, fordi de har ringe erfaring.

De unge har svært ved at begå sig på arbejdspladser, da de ikke har været i dannende forløb i uddannelsessystemet eller på arbejdsmarkedet.

Fremtidige fokuspunkter til håndtering af den manglende arbejds erfaring

At der arbejdes målrettet med at skabe rummelige tilbud for de unge på arbejdsmarkedet.

At der arbejdes med at give de unge arbejdsmarkedserfaring igennem forskellige alternativer til ordinær beskæftigelse såsom uddannelsesstillinger og løntilskudsjob.

Mange har ikke afsluttet 9. klasse og har mange skoleskift bag sig

De unge har som oftest en fragmenteret skolegang bag sig med mange afbrudte skoleforløb og mange skoleskift. Mange har i forlængelse af dette ikke afsluttet deres niende klasses afgangseksamen, og de, der har, har sjældent fået en god afgangseksamen.

Udfordringer på baggrund af mangelfuld skolegang

De unge er ikke fagligt alderssvarende med deres jævnaldrende.

De mange afbrudte skoleforløb kan også have betydning for de unges selvtillid og motivation i forhold til uddannelse og beskæftigelse. Mange af de unge har oplevet mange nederlag i deres skolegang og har derfor forskellige psykologiske barrierer i forhold til uddannelsessystemet, såsom manglende selvtillid og udholdenhed.

Nogle enkelte af de unge er reelt svagt-begavede

Fremtidige fokuspunkter til håndtering af de unges manglende skolegang

At der arbejdes på, hvordan der sikres en tæt opfølgning af de unge, mens de er under uddannelse.

At der arbejdes med faglig opkvalificering af de unge, så de opnår tilstrækkelige kompetencer til at færdiggøre deres folkeskoleeksamen og/eller uddanne sig yderligere.

At der arbejdes med de unges psykologiske barrierer i forhold til uddannelse og, at der lægges vægt på at give de unge succesoplevelser i fht. uddannelse.

Mange af de unge er primært eller sekundært traumatiserede eller har andre psykologiske problemstillinger

Mange af de unge stammer fra familier med flygtningebaggrund. Deraf er mange opvokset med traumatiserede forældre, og de unge har i mange tilfælde overtaget deres forældres traumer. At leve med traumatiserede forældre kan give mange negative følger for børn. I traumatiserede familier bliver hjemmet ofte et sted med utryghed og ufrihed, i stedet for et fristed for børnene. Et ungt menneske med sekundær traumatisering vil derfor ofte udvise nogle af de samme træk og have nogle af de samme problemer som traumatiserede mennesker. Ofte vil de have søvn- og koncentrationsproblemer, have svært ved at holde fast ved uddannelse og arbejde og have svært ved at motivere sig selv til forandring³. Flere af de unge har desuden haft voldsomme oplevelser og lange perioder med ekstrem stress, som følge af deres liv i bandemiljøet. Flere har oplevet skudepisoder og selv været truet på livet, har selv medvirket til alvorlig vold eller har haft lange fængselsophold. Sådanne oplevelser kan forårsage midlertidige eller varige traumer.

Mange af de unge er vokset op i dysfunktionelle familier. Flere har været udsat for vold eller andre former for omsorgssvigt, hvilket også kan være give traumer og som bidrager til en generelt skrøbelig psyke hos mange af de unge.

Udfordringer på baggrund af traumatisering og psykologiske problemstillinger

Mange af de unge lider af koncentrationsbesvær.

Mange af de unge oplever en generel utryghed, som gør det svært for dem at afprøve nye ting.

De unges motivation kan være svingende på grund af svingende mentalt overskud.

De fleste af de unge har, fordi de har været udsat for store psykologiske pres, svært ved at håndtere og reflektere over egne følelser og handler derfor impulsivt og uden tanke for konsekvenserne af deres handlinger.

Fremtidige fokuspunkter til håndtering af traumer og andre psykologiske problemstillinger

³ Center for Traume- og Torturoverlever d. 06.02.2012 : <http://www.cett.dk/wm216399>

At der arbejdes systematisk med de unges motivation og fastholdelse af de unges positive udvikling.

At der arbejdes med de unges evne til at håndtere nye situationer.

At der arbejdes med de unges evne til at reflektere over egne handlinger og følelsesmæssige reaktioner.

Motivere til at opsøge og fastholde behandling

Hvor står Exit-programmet nu?

I Exit-programmets version 2.0 sikres det, at der arbejdes systematisk og vedholdende med de unges motivation igennem implementeringen af ”Motiverende samtale” og den coachende tilgang, som anvendes i hele programforløbet. Derudover arbejdes der med de unges forandringsproces igennem løbende samtaler centreret om forandringskompasset. Endelig arbejdes der i version 2.0 med de unges evne til at reflektere, positionere sig og til perspektivering, samt evnen til at håndtere egne handlinger og følelser, igennem et tilværelsespsykologiske forløb.

Flere af de unge har psykiatriske diagnoser, men er ikke i behandling

En del af de unge i Exit-programmet har psykiatriske diagnoser og mange har under programforløbet, fået konstateret psykiatriske diagnoser, eksempelvis ADHD og Dyssocial personlighedsforstyrrelse. Mange af de unge med diagnoser tager ikke den medicin, som anbefales. De mest typiske grunde til, at de unge ikke tager deres medicin er, at 1) de unge oftest bliver utålmodige, hvis medicinen ikke har øjeblikkelige virkninger, 2) at de unge oplever at medicinen har kraftige bivirkninger, 3) de unge ikke er overbevist om, at medicinen er til deres eget bedste eller 3) de unge selvmedicinerer sig med hash eller andre former for rusmidler, som giver en øjeblikkelig virkning. Derudover er meget få af de unge i anden form for behandling i relation til deres diagnose.

Udfordringer på baggrund af psykiatriske diagnoser

De unges psykiatriske diagnoser eller deres forsøg på selvmedicinering kan stå i vejen for deres udvikling

De unge har ofte stor modvilje imod det psykologiske/psykiatriske system og er svære at motivere til både udredning og behandling

Fremtidige fokuspunkter til håndtering af unge med psykiatriske diagnoser

At de unge, hvor der er mistanke om psykiatriske diagnoser, udredes herfor

At der ydes støtte til, at de unge der har psykiatriske diagnoser, kommer i den rette behandling og fastholder denne

Flere af de unge har et dårligt fysisk helbred

Flere af de unge, som har været indskrevet i Exit-programmet, har haft smerter, sygdomme eller generelt dårligt fysisk helbred. Eksempler på disse sygdomme har været migræner, rygsmerter, forhøjer blodtryk og mavesår. Derudover har flere af de unge store problemer med deres tænder, bl.a. som følge af voldsomme episoder og mange af de unge har store problemer med at kunne sove om natten.

Udfordringer på baggrund af de unges fysiske helbredstilstand

Når de unge har mange smerter eller er syge, kan det i perioden, indtil de får behandling og bliver raske, trække opmærksomheden væk fra deres personlige udvikling imod et kriminalitetsfrit liv

Flere af de unge har svært ved selv at ringe eller gå til lægen, idet de generelt har svært ved social kontakt eller har en generel mistro til 'systemet', herunder sundhedssystemet

Fremtidige fokuspunkter til håndtering af de unges fysiske helbredstilstand

At den fysiske helbredstilstand afdækkes, hos hver enkelt ung

At den unge støttes i og får styrket sine kompetencer i, at søge relevant behandling, når vedkommende er syg eller har smerter

Mange af de unge har en stor gæld og har svært ved at styre deres økonomi

De fleste af de unge, der indskrives i programmet, har en stor gæld til kriminelle miljøer, til private firmaer og/eller til det offentlige, på grund af lange afsoninger. Også de unge, der ikke har store gældsposter, kan have svært ved at styre deres økonomi. Mange af de unge har ikke været vant til en fast indtjening og til at håndtere egen økonomi. Dertil kommer, at en stor del af de unge har et forbrug af rusmidler, som lægger et betydeligt pres på deres økonomi.

Udfordringer på baggrund af gæld og økonomi

At de unge kan være motiverede for forandring men ikke kan overskue, hvordan de skal betale deres gæld af med lovlige midler.

At de unges vanskeligheder ved at styre deres økonomi kan være med til at presse dem ud i kriminalitet eller gøre hverdagen uoverskuelig for dem.

Fokuspunkter til håndtering af de unges gæld og økonomi

At der sikres en systematisk opfølgning på, hvordan det står til med de unges gældssituation.

At de unge støttes i at søge gældsrådgivning og, at der laves en plan for afdrag.

At de unges støttes og rådgives i, hvordan man holder styr på sin økonomi.

Mange af de unge oplever at være truede på deres bopæl eller i bestemte kvarterer i København

På grund af de unges trusselsbillede er der flere steder i byen, hvor mange af dem ikke kan komme. Der kan endvidere være nogle unge, der er i så stor fare, at det er nødvendigt for dem at forlade København permanent eller i en periode.

Udfordringer på grund af de unges trusselsbillede

Mange af de unge føler en generel utryghed.

De unges trusselsbillede kan skabe vanskeligheder i forhold til f.eks. at møde i jobcenteret eller i forhold til aktivering, arbejde eller uddannelse i bestemte områder.

Nogle af de unge har, på grund af deres trusselsbillede, brug for at komme væk fra København i en periode.

Mange af de unge ønsker hjælp til etablering udenfor København, særligt med hensyn til bolig. Denne hjælp har enheden ikke lovhemmel til at give

Ofte er der konflikt mellem kortsigtede sikkerhedshensyn og langsigtede mål om exit fra gruppering og kriminalitet, idet en flytning til andre boligområder eller kommuner separerer de unge fra netværk, vanskeliggør uddannelsesplanlægning, udvikling af personlige kompetencer mv.

Det er vanskeligt for programmets medarbejdere at vurdere realiteten af de unges oplevede trusselsbillede

Fremtidige fokuspunkter i forhold til håndtering af de unges trusselsbillede

At de unge der ønsker at søge bolig udenfor København, støttes hertil

At der arbejdes på at finde beskæftigelses- og uddannelses tilbud til de unge udenfor de områder, hvor de unge er truede.

At de unges gives støtte og vejledning til at søge bolig i andre dele af København end de områder, hvor de unge er truede

Hvor står Exit-programmet nu?

Exit-programmet har begrænsede muligheder i forhold til at hjælpe de unge, der er truede i områder af eller hele København, med at finde bolig andre steder. Programmets vejledere boligindstiller de unge, der kvalificerer sig til det og yder ellers støtte til, at de unge selv kan søge bolig i områder, hvor de ikke er truede.

En løsning på problemet omkring at placere de unge udenbys, når de er truede i København, kan kun findes på det nationale plan og bør i sidste ende være en politimæssig opgave, for at undgå de udfordringer på grund af mellemkommunal refusion, som forekommer på øvrige indsatser.

Mange af de unge er funktionelt hjemløse og/eller har svært ved at håndtere egen bolig

Mange af de unge i Exit-programmet er ”funktionelt hjemløse” ved indskrivning. Mange er indskrevet ved løsladelse efter afsoning og har ikke noget egentligt hjem. Også mange af de, der har en fast adresse, kan karakteriseres som funktionelt hjemløse, fordi de ikke kan eller vil opholde sig i deres bolig. Der kan være tale om, at deres bolig (eller forældrenes bolig, hvis de er hjemmeboende) ligger i et område, hvor de ikke kan opholde sig på grund af deres trusselsbillede. Der kan også være tale om, at de unge ikke kommer godt ud af de med deres forældre, som de bor hos, og derfor ikke opholder sig i hjemmet. Som følge af dette er mange af de unge ”sofasovere” og har ikke et fast sted, hvor de opholder sig, og hvorfra de kan skabe sig en rolig og struktureret hverdag.

Mange af de, der har egen bolig, har brug for støtte til at fastholde boligen. Oftest har de svært ved at få betalt regninger eller åbne breve, overholde husordener eller holde orden i hjemmet.

Udfordringer på baggrund af de unges boligsituation

Mange af de unge har ikke en fast fysisk ramme, med rolige omgivelser, som er befordrende for forandringen.

Mange af de unge, der har en bolig, har brug for megen hjælp og støtte til at fastholde boligen.

Fremtidige fokuspunkter i forhold til håndtering af de unges boligsituation

At de unge i programmet støttes i at udvikle kompetencer til selv at overholde forpligtelser ved egen bolig

Hvor står Exit-programmet nu?

Exit-programmets muligheder på boligområdet er begrænsede. Enhedens medarbejdere boligindstiller de unge, hvor der er lovhjemmel til det og hvor borgeren vurderes at kunne varetage forpligtelserne ved egen bolig. Ikke alle i målgruppen er i stand til selv at varetage egen bolig, men for de der kan, er den lange ventetid på boliger til under 3000 kr., et problem.

Enheden har købt login til boligsider, så de unge kan komme ind på kontoret og selv søge boliger, for at støtte de unge i, at finde en bolig, hvis de ikke er berettiget til boligindstilling.

18+enheden anbefaler, at der etableres startboliger til socialt udsatte borgere, så borgere, som dem i Exit-programmets målgruppe kan få den støtte, der er nødvendig for at kunne flytte i egen bolig og

fastholde en stabil boligsituation. Etablering af startboliger til denne målgruppe kan dog kun realiseres på kommunalt niveau og ligger udenfor enhedens kompetenceområde.

De unge har som oftest et misbrug eller forbrug af hash eller andre rusmidler

Mange af de unge har et forbrug eller misbrug af rusmidler, bl.a. for at kunne ”slappe af” og ”falde ned på jorden”, eller simpelthen fordi det er det, ’man’ gør sammen med vennerne. For flere af de unge kan forbruget besværliggøre deres hverdag, blandt andet fordi de kan få sværere ved at stå op om morgenen og holde fast i arbejde eller uddannelse. Derudover kan et forbrug af rusmidler stå i vejen for at skabe forandring for de unge rent mentalt. Flere af de unge viser tegn på en meget stærk afhængighed.

Udfordringer i forbindelse med forbrug eller misbrug af rusmidler

At de unges forbrug eller misbrug af rusmidler kan gøre det svært for de unge at have en struktureret hverdag, hvor de står op om morgenen og går på arbejde/til uddannelse.

At de unges forbrug eller misbrug af rusmidler kan stå i vejen for de unges mentale udvikling og forandringspotentiale.

Fremtidige fokuspunkter i forhold til håndtering af forbrug eller misbrug af rusmidler

At der arbejdes på at skabe et mere formaliseret samarbejde med eksterne aktører på misbrugsområdet, så de unge får den behandling, de har brug for.

At de unge, hvis forbrug af rusmidler står i vejen for deres forandringspotentiale, ekskluderes fra Exit-programmet

Hvor står Exit-programmet nu?

Exit-programmets visitationskriterier, som de er formuleret i version 2.0, fastslår, at unge med et forbrug af rusmidler, som vejledere og ledelse vurderer står i vejen for deres forandringspotentiale, ekskluderes fra Exit-programmet. Der skal dog arbejdes videre med at etablere samarbejder med eksterne aktører på misbrugsområdet, så de unge, der har behov for det, kan få misbrugsbehandling sideløbende med deres forløb i Exit. I øjeblikket samarbejdes der i nogle tilfælde med aktører på

misbrugsområdet, men dette samarbejde skal systematiseres, hvis det skal sikres at alle unge med misbrug får den hjælp de har brug for. Derudover er det vigtigt med et øget fokus på at motivere de unge i forhold til evt. misbrugsbehandling og til at reflektere over deres forbrug af rusmidler.

De unge har ofte intet ressourcestærkt netværk, men derimod et stærkt kriminaliseret netværk

At de fleste unge ikke har nogen, eller meget få, ressourcestærke personer i deres netværk giver flere udfordringer. Det bevirker blandt andet, at de unge som oftest ikke har nogen personer udenfor det kriminelle miljø, som de kan se op til eller få støtte fra, når de ønsker et liv uden kriminalitet. Der er derfor ikke nogen privatpersoner til at hjælpe de unge med, hvordan man lever et 'normalt' liv og til at udvikle nye samfundsmæssigt anerkendte værdier.

Oftest er det ikke blot et problem, at de unge mangler ressourcestærke netværk eller familiemedlemmer, men også, at de unge har netværk, der påvirker dem negativt i forhold til at komme ud af de kriminelle miljøer. Som oftest består de unges netværk af de venner, de er vokset op sammen med, og som de har begået kriminalitet sammen med. Det betyder, at et brud med kriminaliteten ofte kræver et brud med de eneste venskaber, de unge har. Mange af de unge er derudover vokset op i familier med kriminel tilknytning.

Udfordringer på grund af manglende netværk

De unge mangler ressourcepersoner, som kan støtte dem i at bryde med det kriminelle liv.

Mange af de unge har et netværk, som indvirker negativt på deres udvikling og fastholder dem i en kriminel løbebane.

Fremtidige fokuspunkter i forhold til håndtering af de unges netværkssituation

At der sikres systematisk opfølgning og fokus på de unges netværkssituation.

At der arbejdes på at identificere ressourcer i de unges passive såvel som aktive netværk.

4.3 Gennemførte og afbrudte forløb i Exit-programmet

I Exit-programmets første fase var der endnu ikke udarbejdet en systematisk visitationsprocedure og klart formulerede inklusions- og eksklusionskriterier. I januar 2011 blev der formuleret kriterier for deltagelse i Exit-programmet, som senere er videreudviklet på baggrund af erfaring med målgruppen. Det har betydet, at der i hvert fald i Exit-programmets første år har været optaget borgere i programmet, som ikke med de nuværende kriterier ville falde ind under målgruppen. Efterhånden som der er blevet strammet op på inklusions- og eksklusionskriterierne og visitationsproceduren, er der nogle borgere, hvis forløb er afbrudt, fordi de ikke længere kunne siges at tilhøre målgruppen.

En gennemgang af forskellige, både afsluttede og afbrudte, programforløb peger på vigtigheden af, for det første de unges motivation til at forlade det kriminelle miljø og for det andet tyngden af de unges psykosociale vanskeligheder, i forhold til sandsynligheden for, at de unge opnår et liv uden kriminalitet i programforløbet. At kunne arbejde med målgruppen inden for programmets rammer, med et kort tidsperspektiv og fravær af behandlingstilbud, kræver at de unge har en relativt høj grad af motivation og selv tager initiativ til forandring og at den unges psykosociale problemstillinger ikke står i vejen for den unges udvikling.

Det er især vejledningsopgaver i forhold til beskæftigelse, uddannelse, bolig og sikkerhed, der har fyldt meget i programarbejdet. I version 2.0 af Exit-programmet bliver der, udover disse opgaver, lagt væk på også at arbejde med borgerens udvikling i forhold til motivation, adfærd og tankegang.

I Exit-programmets version 2.0 er der derudover formuleret klare inklusions- og eksklusionskriterier, samt en systematisk visitationsprocedure, som i fremtiden skal sikre, at der udelukkende optages borgere i programmet, for hvem der forventes at kunne skabes en forandring indenfor programmets rammer.

Nedenfor følger 5 cases, der både beskriver typiske afbrudte og afsluttede forløb, og som illustrerer, hvordan der er blevet arbejdet med de unge i Exit-programmet.

4.3.1 Afbrudte forløb

Der kan være flere grunde til, at borgere udskrives af programmet, før de har gennemført programforløbet. De hyppigste årsager er, at borgeren begår kriminalitet under programforløbet, at borgerens psykosociale vanskeligheder overstiger, hvad der kan arbejdes med indenfor programmets rammer samt, at borgerens motivation til at deltage i programmet gør det umuligt at arbejde med borgeren på frivillig basis. Svingende motivation hos borgerne kan hænge sammen med mange ting. Det kan både være et udtryk for manglende mentalt overskud, frygt for repressalier ved at træde ud af det kriminelle miljø eller, at borgerne ikke ønsker at give slip på

deres velkendte livsstil. Nedenfor følger tre cases, der beskriver typiske forløb, der fører til udskrivning af Exit-programmet.

A: Afbrudt på grund af massive psykologiske vanskeligheder

A begynder sit forløb i Exit-programmet med at være en meget motiveret ung mand, der meget gerne vil ud af det kriminelle miljø. Han er fra begyndelsen meget seriøs omkring at komme ud af det kriminelle miljø - han holder sig væk fra problemer og tager selv initiativ til at få fjernet sin bande-tatovering (hvilket 18+enheden betaler for).

Exit hjælper A med at skaffe et løntilskudsjob og rådgiver ham i, hvordan man begår sig på en arbejdsplads osv. Da løntilskuddet stopper, får han støtte fra Exit til at finde ud af, hvad han skal med hensyn til uddannelse, og han finder ud af, at han gerne vil begynde på teknisk skole. I mellemtiden bliver A tilbudt et aktiveringsforløb, da han er på kontanthjælp. A møder dog ikke møde i dette tilbud, og der arbejdes på at finde et andet aktiveringstilbud til ham. Det vurderes, at det er vigtigt, at A holdes beskæftiget, hvis han ikke skal blive fristet af det kriminelle miljø. A er dog ikke motiveret til at tage imod de uddannelses- og beskæftigelsestilbud, han får, og mener ikke selv, at han er i stand til at arbejde.

Selvom A er motiveret, har han mange psykologiske vanskeligheder, der hæmmer ham i hverdagen. Hans vejleder og tidligere kontaktperson beskriver ham som traumatiseret og med heftige psykologiske problemer. A har svært ved at koncentrere sig eller sidde stille særlig længe ad gangen, kan ikke falde i søvn om natten og kan få meget voldsomme raserianfald, hvor han ikke kan huske, hvad han har sagt og gjort. Hans hverdag er meget besværliggjort ved, at han har det meget psykisk skidt og, at han ikke kan holde ud at være i hjemmet længe ad gangen, men samtidig føler sig truet, når han går udenfor hjemmet. Derudover mener A selv, at han er for syg, rent psykisk, til at kunne arbejde eller være i aktivering. Exit-vejlederen vurderer, at A er syg og, at han skal udredes, før der kan tages stilling til, hvilket tilbud han skal have.

A indvilger i at blive udredt for sin psykologiske problemstillinger og han udskrives derfor af Exit-programmet.

B: Afbrudt på grund af manglende motivation til at forlade det kriminelle miljø og grupperingen og på grund af for massive problemstillinger

Da B indskrives i Exit-programmet viser han stor motivation til at komme ud af det kriminelle miljø omkring sit boligområde. Der sættes et stort netværksmøde i stand, hvor man taler med B om mulighederne for et nyt liv med uddannelse, flytning fra området mv. B vil meget gerne prøve kræfter med at arbejde i den pædagogiske verden. Derfor arbejder B's vejleder fra BIF på at skaffe en plads som pædagogisk assistent til B. B får et løntilskudsjob som pædagog og følger sideløbende et kursus i pædagogik. I begyndelsen går det godt med løntilskudsjobbet, men det ophører efter en periode på grund af nogle personlige problemstillinger i B's liv.

B vil gerne flytte fra det område, hvor han har været involveret i en kriminel gruppering, og Exit-programmet laver en boligindstilling til B. Efter en skudepisode mister B dog motivationen til at forlade boligområdet og miljøet. Han vil ikke væk fra området og sine kammerater, men giver udtryk for at ville blive og tage del i opgøret mod den rivaliserende gruppe.

På baggrund af denne udvikling vurderes det, at B har brug for et forløb, der rækker ud over, hvad Exit-programmet kan tilbyde. B henvises til en anden indsats.

C: Afbrudt på grund ny kriminalitet

C indskrives på baggrund af en bekymring fra Børnefamilieteamet. Da C indskrives er han meget opsat på at få en uddannelse og et arbejde som sælger. Med sin Exit-vejleders støtte søger han ind på HG og får hjælp til at søge om SU. Han passer sin skole og overholder generelt alle aftaler med Exit. C's Exitvejleder har løbende kontakt til skolen og har månedlige opfølgingsmøder med C's lærer. Da C har gennemført sit første år på HG, anbefaler læreren, at han ikke går videre på andet år. Begrundelsen er, at C ikke fagligt vil kunne følge med på HG2. C viser dog ikke forståelse herfor og søger ind på en anden handelsskole, hvor han dog ikke bliver optaget. På trods af disse vanskeligheder viser C, ifølge sin vejleder, stadig motivation til at blive sælger.

Hurtigt efter sin indskrivning beder han om hjælp til at få fjernet sin bandetatovering. Der er dog meget lang behandlingstid og han når kun at få to behandlinger, inden han udskrives fra Exit.

Da C indskrives i Exit har han egen bolig, som han passer og betaler. Det viser sig dog, at der bor en fra en rivaliserende gruppering i opgangen og C tør derfor ikke blive boende i lejligheden. Han får hjælp af sin vejleder til at undersøge, om han kan bytte lejligheden internt i boligforeningen, men får afslag, da han ikke har boet i lejligheden længe nok. C flytter hjem til sine forældre, men betaler stadig for lejligheden, da han håber at kunne bytte boligen senere. C's vejleder er bekymret for,

at han er flyttet hjem, fordi det betyder en tilbagevenden til det boligområde, hvor han har været involveret med en kriminel gruppering.

Efter flytningen bliver C efterlyst af politiet. Han går under jorden, men bliver til sidst fanget og varetægtsfængslet. Senere dømmes C for forbrydelsen.

C udskrives af Exit-programmet, fordi han står overfor en længere afsoning. Hans vejleder mener, at det især er C's netværk der har stået i vejen for et kriminalitetsfrit liv for C. Alle C's venner bor i boligområdet, hvor han er kriminelt involveret og han er desuden familiært stærkt bundet til området.

4.3.2 Gennemførte forløb

En gennemgang af de afsluttede forløb i Exit-programmet, peger på, at det især er de relativt ressourcestærke borgere, der selv tager initiativ til forandring, og som er motiverede, som med deltagelsen i Exit-programmet er blevet hjulpet ud af deres kriminelle tilværelse. Exit-programmets korte programforløb kræver relativt selvkørende borgere, som har stærkt motiverende faktorer i deres liv.

X:

X løslades fra en varetægtsfængsling og står uden bolig. Ifølge eget udsagn omgås han en kriminel gruppering i sit boligområde. X henvender sig selv til uddannelsesvejlederen i Exit for at få støtte til sit uddannelsesforløb og indskrives i Exit-programmet. Han er ved indskrivning i gang med en pædagogisk uddannelse. Derudover beskriver X, at han har svært ved at få sin hverdag til at hænge sammen, fordi han ikke har en bolig. Når han får fri fra arbejde og uddannelse, hænger han ud med vennerne i sit boligområde og forsøger at finde et sted at sove om natten hos en af dem. X er bekymret for, at han kommer ud i kriminalitet, ligesom nogle af hans venner, når han ikke har mulighed for at trække sig fra dem og tage hjem.

X's vejleder i Exit skriver ham op til bolig igennem boliganvisningen, men det aftales at X også selv skal søge aktivt efter en bolig. X får en del hjælp til det praktiske med hensyn til boligsøgning, og han får tilbudt to boliger. Den første siger han nej til, selvom Exit-vejlederne anbefaler ham at tage imod tilbuddet. Det andet boligtilbud siger X ja til, og igennem Exit får han hjælp til at søge om enkeltydelser til etablering.

X får igennem hele programforløbet støtte i forhold til sin uddannelse, men klarer også meget af det uddannelsesmæssige selv. Trods gode faglige kompetencer dumper X sin afsluttende eksamen. Han henvender sig selv til Exit omkring problematikken og får, med støtte fra Exit-vejlederne, en aftale med læreren om en re-eksamen. Han

viser igen meget initiativ til at forandre sin situation og færdiggøre sin uddannelse. Exit-vejlederen vurderer, at han har gode muligheder for løntilskudsjob og senere fastansættelse efter endt uddannelse.

Da X er færdig med sin uddannelse, får han kontakt til en arbejdsplads, hvor han kan få deltidsansættelse og bruge sin uddannelse. Sammen med sin Exit-vejleder får han arrangeret det sådan, at han får en deltidsansættelse dér.

X omgås i hele perioden en kriminel gruppering, men er ifølge eget og politiets udsagn ikke selv kriminelt aktiv. Han fortæller, at stort set alle dem, han omgås i sin fritid, er involverede i kriminalitet, og at han får forskellige tilbud til at deltage i kriminalitet. Han er dog i stand til at sige nej, og de positive forhold, der er omkring hans uddannelse og stabile boligsituation, motiverer ham i høj grad til at komme væk.

X er inde i en positiv udvikling og udskrives, fordi tidsrammen for hans forløb i Exit-programmet er overskredet.

Y:

Y henvender sig selv til Exit-vejlederen, som han har et forløb med i jobcenteret, for at få hjælp til at komme ud af bandemiljøet og for at få støtte i forhold til uddannelse og beskæftigelse. Y fortæller, at han er meget træt af at være en del af sin gruppering og de problemer, det giver ham. Han oplever at have en meget stresset hverdag og at være forfulgt både af medlemmer af andre grupperinger og sine tidligere venner fra det kriminelle miljø. Han er meget motiveret til at ændre sin situation, blandt andet fordi han skal være far og gerne vil give sit barn en god opvækst.

Det vurderes, både af Y selv, og af Exit-vejlederne, at Y skal væk fra København, hvis han skal være i sikkerhed og kunne skabe sig et liv uden kriminalitet. Y optages i Exit netop med det formål at hjælpe ham til at etablere sig et sted udenfor København og til at få fjernet sin bandetatovering.

Med støtte fra sin daværende kontaktperson undersøger Y selv mulighederne for at finde en bolig udenfor København til sig selv, sin kæreste og deres kommende barn. Exit-vejlederne vurderer, at der er stor bekymring for, at Y ikke kan gennemføre sin plan uden støtte, men at Y samtidig viser meget initiativ til selv at forandre sin situation. Y finder selv en bolig i en anden kommune og får derefter støtte fra sin vejleder til at søge om indskudslån og etablering, så flytningen kan lade sig gøre rent økonomisk.

Udover flytning og fjernelse af tatovering støttes Y i forløbet i forhold til sin familiesituation. Hans mor er syg, og han har nogle små søskende, som han føler et stort ansvar overfor. Y har, før han brød med grupperingen, hjulpet sin søster i skole og sørget for at søge om enkeltydelser til medicin til moderen. Efter bruddet kan Y ikke længere komme sikkert i området, hvor moderen bor, og da han flytter udenfor København kan han ikke længere hjælpe sin søster i skole. Ifølge hans eget udsagn, har hans søster derfor ikke været i skole i 2 måneder. Y's Exit-vejleder tager derfor fat i Børnefamilieenheden og i moderens sagsbehandler for at gøre opmærksom på situationen i hjemmet. Derudover hjælper vejlederen Y med at søge enkeltydelse til moderens medicin, da Y på grund af sit trusselsbillede ikke kan komme på Mathæusgade⁴. Støtten til familien gives på baggrund af en vurdering af, at Y skal have aflastning i forhold til familien, for at kunne koncentrere sig om sin egen udvikling.

Da Y flytter og bliver far, vurderes han til at være inde i en god udvikling. Da han er flyttet overgår han til en anden handlekommune og derfor udskrives Y af Exit-programmet. Exit-vejlederen i jobcenteret opretter et samarbejde med den pågældende kommune omkring aktivering og beskæftigelse til S for at understøtte Y's fortsatte gode udvikling.

⁴ I Mathæusgade ligger Socialcenter København, som behandler ansøgninger om enkeltydelser.

5.0 Organisatorisk læring af forvaltningssamarbejdet

Exit-programmet er et formelt samarbejde mellem BIF (Jobcenter Skelbækgade), BUF (UU København) og SOF (18+ enheden). Programledelsen ligger i SOF, og alle tre forvaltninger stiller personaleressourcer til rådighed. Styregruppen for Exit-programmet består af 3 direktører for hhv. BIF, BUF og SOF samt lederen af SSP Sekretariatet i København.

Denne særlige formelle organisering af en fælles indsats på tværs af tre forvaltninger skal sikre borgeren et helhedssyn i indgangen til det kommunale normalsystem. Samtidig har den særlige organisering af Exit-programmet til formål at bidrage til organisatorisk læring primært i de tre involverede forvaltninger.

Formålet med dette kapitel er at samle op på den organisatoriske læring, der er sket i den første periode af programmets levetid. I denne periode har rammerne for forvaltningssamarbejdet ikke været tydeligt defineret. Der har ikke været formuleret mål eller strategier for samarbejdet og kompetencefordelingen i såvel ledergruppen som vejledergruppen har heller ikke været formelt afklaret. Alligevel kan ledere og vejledere allerede nu pege på organisatorisk læring, der har sit udspring i Exit-samarbejdet, hvilket giver anledning til en række anbefalede fokusområder i det fremtidige arbejde for at bidrage til organisatorisk læring i forvaltningerne.

De erfaringer, som er beskrevet i dette kapitel, er baseret på et spørgeskema, primært baseret på åbne spørgsmål, som er sendt ud blandt vejlederne og ledergruppen for Exit-programmet. Samtlige tre ledere og syv vejledere deltog i undersøgelsen.

5.1 Læringspunkter og anbefalet fokus i fht. organisatorisk læring i den fremtidige indsats

”Generelt har jeg fundet det meget givtigt og lærerigt at samarbejde tæt med de øvrige forvaltninger i forhold til indsats, indhold, handlemuligheder og opfølgning. Det er også mit klare indtryk, at den kortere sagsgang kommer borgeren til gode.”

Dette udsagn udtrykker en holdning, der tilsyneladende går igen i besvarelserne om, at forvaltningssamarbejdet i Exit-programmer overordnet set giver mening for vejlederne, såvel organisatorisk som i deres møde med borgeren.

Den organisatoriske læring af Exit-samarbejdet, der ifølge spørgeskemaundersøgelsen er sket i programmets første periode kan opsummeres i følgende overskrifter:

- Vejlederne gør brug af deres øgede kendskab til de øvrige forvaltninger
- Særligt Motiverende Samtale har vundet udbredelse BIF og BUF
- Exit-samarbejdet tydeliggør kommunale udfordringer i fht. Målgruppen

Det skal bemærkes, at det særligt er vejlederne, der mærker en afsmittende effekt af Exit-samarbejdet i deres arbejde i egen forvaltning. Eksempelvis mener lederne af BIF og BUF ikke, at der er taget konkrete metoder i brug som følge af Exit-samarbejdet, mens deres medarbejdere giver udtryk for det modsatte. Denne forskel i besvarelsene kan tolkes således, at oplevelsen af organisatorisk læring er tydeligere på det praktiske niveau.

Undersøgelsen har givet anledning til følgende anbefalede fokusområder i det fremtidige arbejde, hvoraf der i forhold til flere af dem allerede i skrivende stund er igangsat initiativer:

- Italesætte kulturforskellene mellem forvaltningerne og indhente erfaringer fra eventuelle lignende samarbejder
- Undersøge, hvilken effekt forvaltningssamarbejdet har for borgeren
- Formulere konkret plan for det organisatoriske læringsperspektiv
- Definere tydelige rammer for samarbejdet

En vejleder foreslår i sin besvarelse, at det kan være relevant ”at udforske en lignende samarbejdsstruktur for en bredere ungegruppe i København, hvor man i højere grad ser på behovene fremfor fx. den unges alder.” Et forslag som henvender sig til forvaltningerne generelt.

Såvel læringspunkter som anbefalede fokusområder uddybes i de følgende afsnit i dette kapitel.

5.1.1 Vejlederne gør brug af deres øgede kendskab til de øvrige forvaltninger

En leder og samtlige syv vejledere siger ja til, at de har gjort brug af deres erfaring fra Exit-samarbejdet i arbejdet i egen forvaltning.

Vejlederne giver udtryk for, at de via Exit-samarbejdet har opnået et indgående kendskab til de øvrige forvaltninger, som er til gavn i egen forvaltning. Én nævner en øget viden om indsatserne og mulighederne for de 18-25årige i de øvrige forvaltninger, som han også bruger i sparringen med kolleger og leder. En anden nævner, at det større kendskab til de øvrige forvaltninger også kan bruges i forhold til forventningsafstemning.

Én vejleder tilføjer i sin besvarelse, at ”Jeg synes, at jeg har fået øje på perspektiver i et tættere koordineret samarbejde, der giver et produkt for de unge.”

De redskaber og metoder, vejlederne har tilegnet/tillært sig via Exit-samarbejdet, bliver ifølge besvarelsene også brugt i det daglige arbejde i egen forvaltning.

Én vejleder tilføjer helt konkret: ”... derudover er der mindre ting, såsom afholdelse af møder og indhentning af information, som jeg nu gør på en anden måde end før.”

De to andre ledere har svaret hhv. nej og ved ikke til spørgsmålet om, hvorvidt de har gjort brug af deres erfaring fra Exit-samarbejdet i arbejdet i egen forvaltning med den kommentar, at de ikke føler, at de i deres position bruger erfaringen fra samarbejdet direkte i arbejdet i egen forvaltning.

5.1.2 Særligt Motiverende Samtale har vundet udbredelse i BIF og BUF

Seks af syv vejledere mener, at de har taget konkrete metoder i brug i egen forvaltning som følge af erfaringerne fra Exit-samarbejdet.

Vejlederne fra BIF og BUF nævner særligt metoden Motiverende Samtale som en metode, de kan gøre brug af i deres egen forvaltning. Én nævner, at andre kolleger også skal oplæres i anvendelse af metoden.

Vejlederne fra SOF nævner også de øvrige metoder, der anvendes i Exit-programmet, som noget, de anvender i deres øvrige arbejde, idet ”Visitationsprocedure samt metoder og samtale teknikker anvendes i DKS+ på samme måde som i Exit.” I denne forbindelse skal det nævnes, at metoderne, der anvendes i Exit-programmet, er nogle metoder, der afprøves i begge 18+ enhedens programmer. Således kan det ikke siges at være en læring, der er afledt af Exit-samarbejdet.

Ingen af lederne mener, at de har taget konkrete metoder i brug i egen forvaltning som følge af Exit-samarbejdet. Lederen fra SOF supplerer sin besvarelse med, at vi lige nu ”... afprøver fælles metoder i de programmer, som [hun] er leder for. [Hun] har inviteret medarbejdere fra andre dele af forvaltningen og fra andre forvaltninger ind i vores udviklingsaktiviteter - men ved ikke, om det har ”smittet af” i bredere omfang endnu.”

Generelt kan det siges, at vejlederne først har modtaget undervisning i de konkrete metoder i det sidste halvår af 2011, så de metoder, der nævnes i besvarelserne, tages først systematisk i brug i Exit-programmets version 2.0, som trådte i kraft primo 2012.

5.1.3 Exit-samarbejdet tydeliggør kommunale udfordringer i fht. målgruppen

Samtlige vejledere og 2 af 3 ledere mener, at nogle kommunale udfordringer er blevet tydeligere som følge af Exit-samarbejdet.

Én vejleder skriver i sin besvarelse, at *”det er blevet tydeligere, hvorfor nogle udsatte unge ikke altid kan nås i den kommunale indsats, hvis ikke der er fokus på tæt samarbejde og opfølgning mellem systemerne for de udsatte borgere.”*

Nogle af de kommunale udfordringer, som Exit-samarbejdet ifølge besvarelserne har tydeliggjort, er:

- Kulturforskelle i forvaltningerne
Hertil knyttes følgende kommentarer:

”JKS og UU arbejder med nogle andre deadlines end SOF. Derudover arbejder SOF med de mere bløde værdier og kan således i højere grad være procesorienteret og 'skynde sig langsomt'.”

”Der er stadig væsentlig forskel på, hvordan man opfatter den unge i f.eks. BIF og SOF. Dette kan nogle gange være en meget stor udfordring...”

”Det er en vanskelig øvelse at knytte medarbejdere fra forskellige forvaltninger tæt sammen, som vi gør det her. Vi har ikke samme kultur og målsætninger i de forskellige forvaltninger...”

- Begrænsede handlemuligheder i forhold til målgruppen
Hertil knyttes følgende kommentarer:

”Udfordringerne i samarbejdet på tværs af de kommunale grænser er (...) blevet tydeligere, da nogle af de unge i Exit-samarbejdet kan have stærkt brug for at komme til en anden kommune med en godt samarbejdet plan for overdragelse.”

”SOF har ikke så mange relevante tilbud til udsatte borgere i vores målgruppe, som de andre forvaltninger. Dog er en stor del af borgernes udfordringer af sociale karakterer, som ikke kan løses af de andre 2 forvaltninger. Så udfordringen ligger som oftest i SOF.”

I denne forbindelse kan det nævnes, at der i april 2011 blev knyttet en virksomhedskonsulent til Jobcenter København (BIF) som følge af erfaringerne fra programmets opstart. Virksomhedskonsulenten har konkret til opgave at opsøge private og offentlige virksomheder med henblik på at styrke job- og uddannelsesmulighederne for unge i exitprogrammet, med særligt fokus på uddannelsesstillinger. Virksomhedskonsulenten er forankret i exitprogrammet og dermed under programledelsen i SOF, og varetager udelukkende opgaver knyttet til exitprogrammet.

- Mangel på konkrete aftaler i programmet fra starten
Her peger en leder på, at

”... der ikke har været konkrete aftaler om kompetencefordeling mv. ift. fælles medarbejdere på forhånd...”, samt at

”... det er svært at få arbejdet til at gå logistisk op, når man skal kalenderkoordinere mellem forskellige forvaltninger.”

Hun supplerer dog med kommentaren

”Omvendt er jeg også blevet bekræftet i mine erfaringer omkring, at det giver andre udfordringer at lade være med at samarbejde tæt - der er stor risiko for at vi arbejder i forskellige retninger med borgerne og koordinationen bliver for dårlig. Borgerne skal være superbrugere for at komme hele vejen rundt selv.”

Den leder, der har svaret nej, kommenterer sin besvarelse med, at hun *”... altid [har] haft udfordringer, men det er ikke blevet tydeligere i kraft af exitsamarbejdet.”*

Ovenstående udfordringer summeres op i følgende vejleder-kommentar:

”Det er en kæmpe udfordring at sidde i et team, hvor man ikke sidder på kontor sammen til dagligt. Vi har i hver forvaltning hver vores faste møder, vi er engageret i, og det skaber udfordringer, når der skal træffes aftaler. Det er også en udfordring at være 3 kokke om gryden, når 2 af kokkene er meget handlings- og løsningsfokuserede i hht. deres forvaltningsregi - jeg kan være bekymret for om vi har haft en grundig nok samtale med borgeren, inden han 'sendes ud' i en uddannelse eller beskæftigelse. Jeg er samtidig vidende om, at der skal aktivering/ beskæftigelse til, for at kunne opretholde kontanthjælp. Det er ikke et umuligt samarbejde, det kræver bare mange timers træning og fortsat arbejde med det fællesmetodiske grundlag.”

5.2.4 Anbefalet fokus i det fremtidige arbejde

Den gennemførte spørgeskemaundersøgelse om organisatorisk læring af Exit-samarbejdet giver anledning til følgende anbefalinger til fokus i det fremtidige arbejde:

- Italesætte kulturforskellene mellem forvaltningerne og indhente erfaringer fra lignende samarbejder

I forhold til kulturforskellene i forvaltningerne kan det anbefales, at der i det fremtidige arbejde sættes fokus på italesættelse af kulturforskellene mellem forvaltningerne, og hvilke udfordringer det skaber i Exit-samarbejdet. Det kan desuden anbefales at undersøge, om der er indgået lignende samarbejder andre steder i kommunen, siden programmernes opstart, og i bekræftende fald udveksle erfaringer.

- Undersøge, hvilken effekt forvaltningssamarbejdet har for borgeren
De mange besvarelser, der omhandler forskellene i forvaltningerne peger på, at det bør undersøges, hvilken effekt det så har for borgeren at møde tre forvaltninger i ét i Exit-programmet. Denne anbefaling er baseret på en tese om, at det alt andet lige må være lettere for borgeren at have én indgang, hvor eventuelle kulturforskelle er clearret internt. Sammenlignet med den almindelige tilgang til kommunen, hvor borgeren på egen hånd skal orientere sig i de forskellige forvaltninger og hermed også i mødet med forskellige (og i nogle tilfælde modsigende) krav, deadlines og forskellige syn på borgeren.
- Konkret plan for det organisatoriske læringsperspektiv
I Exit-samarbejdets version 2.0 er der formuleret et mål for den organisatoriske læring, som skal sikre, at erfaringerne i Exit-programmet bidrager til organisatorisk læring, primært i de tre forvaltninger, SOF, BIF og BUF. Succeskriteriet herfor er, at de tre forvaltninger bliver bedre til at håndtere fælles faglige problemstillinger omkring målgruppen.

Det anbefales at udforme en strategi for, hvordan det fremtidige arbejde i Exit skal bidrage til organisatorisk læring, herunder at pege på eventuelle områder hvor kommunen kan blive skarpere i forhold til handlemuligheder overfor målgruppen.
- Tydelige rammer for samarbejdet
I skrivende stund er der i ledergruppen for Exit-programmet taget initiativ til at definere rammerne for samarbejdet, herunder klarhed over ressourcefordeling på medarbejderniveau og afklaring af kompetencerne på ledelsesniveau.

Appendix 1-3: Kan rekvireres hos 18+ enheden

Til evalueringen er der udarbejdet 3 appendix:

- Appendix 1: Rammer for indsats og evaluering
- Appendix 2: Evalueringsdesign – og metoder
- Appendix 3: Forandringsteori for Exit-programmet

Disse kan udleveres ved henvendelse til 18+ enheden.